

Bölüm 11

SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA İŞ DOYUMU VE TÜKENMİŞLİK

Hicran YILDIZ¹, Ebru DERELİ²

Giriş

İş doyumunu, çalışan bireyin yaptığı işi, iş çevresini ve iş yerindeki çalışma koşullarını değerlendirmesi sonucu ulaştığı olumlu duygusal durum, kısaca çalışanın kendi işinden duyduğu hoşnutluk olarak tanımlanmaktadır (Tözün, Çulhacı ve Ünsal, 2008; Sünter ve ark., 2006; Durmuş ve Günay, 2007). İş doyumunu, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve sürdürülmesinin, bireylerin iş hayatında başarı, mutlu ve üretken olabilmelerinin gereklerinden biridir (Tözün, Çulhacı ve Ünsal, 2008; Sünter ve ark., 2006).

Tükenmişlik ise, çoğunlukla insanlarla yüz yüze iletişim gerektiren mesleklerde bireylerin işleri gereği karşılaştıkları insanlara karşı duyarsızlaşmaları, duygusal yönden kendilerini tükenmiş hissetmeleri, kişisel başarı ve yeterlilik duygularında azalma şeklinde kendini gösteren bir sendromdur (Yavuzylmaz 2007, Çalgan, Yeğenoğlu ve Aslan, 2009; Şenturan ve ark., 2009). İş ortamında daha iyi hizmet sunmak için çalışanlardan duygusal ve zihinsel açıdan daha çok talepte bulunulmakta, bu taleplerin karşılanamaması nedeniyle yaşanan uzun süreli stres sonucu tükenmişlik ortaya çıkmaktadır (Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu, 2001; Çalgan, Yeğenoğlu ve Aslan, 2009; Salanova ve Lorens, 2008).

İş doyumunu, tükenmişliği en fazla etkileyen faktörlerden biridir ve iş doyumunun azalması tükenmişliğe neden olmaktadır (McNeese-Smith ve Crook, 2003; Mills ve Blaesing, 2000; Erol, Sarıççek ve Gülseren, 2007; Özsoy ve Vatan, 2007; Çalgan, Yeğenoğlu ve Aslan, 2009). Bu derlemede, sağlık çalışanlarında iş doyumunu ve tükenmişlik ile iş doyumunu ve tükenmişlik arasındaki ilişki ele alınmaktadır.

İş Doyumu

İş doyumunu, çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal gereksinimlerinin, beklentileri doğrultusunda karşılanma düzeyi olarak tanımlanmaktadır. Çalışanların işlerine karşı geliştirdikleri tutumları, gösterdikleri duygusal tepkiyi ifade etmektedir (Uçar, Aygün ve Uzun, 2016). İş doyumunun yetersiz olması, verim düşüklüğü, grup içi uyum sorunları, şikâyet ve yakınmaların artması, işe devamsızlık ve gecikme oranının yükselmesi gibi olumsuz durumlara neden olmaktadır (Tözün, Çulhacı ve Ünsal,

¹Doç, Bursa Uludağ Üniversitesi, hicran@uludag.edu.tr

²Öğr.Gör, Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu,ebrudereli75@hotmail

mesi, spor ve düzenli egzersiz gibi etkinlikler için olanak yaratılması gibi uygulamalarla tükenmişlik düzeyleri azaltılıp iş doyumu düzeyleri artırılabilir (Basım ve Şeşen, 2006; Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu, 2001; Erol, Sarıççek ve Gülseren, 2007).

Sonuç olarak, tükenmişlik azaldıkça iş doyumu artmaktadır. İş doyumu ve tükenmişliği etkileyen faktörlerin çoğunun aynı olması, iş doyumu ve tükenmişlik arasında çift yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu faktörlerde ortaya çıkan değişim, hem iş doyumunu hem de tükenmişliği etkileyecektir. İş doyumunun artırılması ve tükenmişliğin azaltılması için bu faktörlerin kontrol altına alınması gerekmektedir. Ayrıca, tükenmişliğin azalmasının ve iş doyumunun artmasının, çalışanların işteki başarısının ve memnuniyetinin artmasına, bu durumun da hasta memnuniyetinin, hastane verimliliğinin ve rekabet gücünün artışına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Al-Mutar, M.S.&Al-Abduljalil. H.K. (2005). JobSatisfaction of Primary Health Care Physicians at Capital Health Region. Kuwait. *Middle East Journal of Family Medicine*, 3 (3), 2-5.
- Al-Hamdan, Z., Manojlovich, M. & Tanima, B. (2017). Jordanian nursing work environments, intent to stay, and jobsatisfaction. *Journal of Nursing Scholarship*, 49(1), 103-110.
- Anıl, M., Yurtseven, A., Yurtseven, İ., Ülgen, M., Anıl, A. B., Helvacı, M., & Aksu, N. (2017). Çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanlık öğrencilerinde tükenmişlik ve iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 52(2), 66-71.
- Aras, A.,Guraksın, A., Koşan, Z., Çalıkoğlu, E. O., & Yerli, E. B. (2018). Burn out syndrome, job satisfaction and associated factors among primary healthcare doctors in Erzurum, Turkey. *J SurgMed*, 2(2), 105-110.
- Barutçu. E.& Serinkan, C. (2008).Günümüzün önemli sorunlarından biri olarak tükenmişlik sendromu ve Denizli' de yapılan bir araştırma. *Ege Akademik Bakış Derg.*, 8(2),541-561.
- Basım, H.N. &Şeşen, H. (2006). Mesleki Tükenmişlikte Bazı Demografik Değişkenlerin Etkisi: Kamu'da Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 6(2), 15-23.
- Çalgan, Z., Yeğenoğlu, S. & Aslan, D. (2009).Eczacılar da mesleki bir sağlık sorunu: Tükenmişlik. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*,29(1), 61-74.
- Çetinkaya, A. &Özbaşaran, F. (2004). Üniversite hastanesinde görev yapan hemşirelerin iş doyumu düzeyleri ve etkileyen faktörler.*Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 20(1), 57-76.
- Çan, E., Topbaş, M., Yavuzılmaz, A., Çan, G. &Özgün, Ş. (2006). Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesindeki Araştırma Görevlisi Hekimlerin tükenmişlik sendromu ile iş doyumu düzeyleri ve ilişkili faktörler. *OMÜ Tıp Dergisi*, 23(1), 17-24.
- Demir, A. (2004).Hemşirelikte Tükenmişliğe Bir Bakış.*Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(1), 71-79.
- Durmuş, S.&Günay, O. (2007). Hemşirelerde iş doyumunu ve anksiyete düzeyini etkileyen faktörler. *Erciyes Tıp Dergisi*, 29(2), 139-146.
- Ergin, D., Celasin, N.S., Akış, Ş., Altan, Ö., Bakırloğlu, Ö. & Bozkurt S. (2009). Dahili kliniklerde görev yapan hemşirelerin tükenme ve empatik beceri düzeyleri ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(11), 49-64.
- Esen, A. D., Mercan, G. N., & Kaçar, E. (2018). Aile hekimliği asistanlarında tükenmişlik sendromu ve iş doyum düzeyleri. *TheAnatolianJournal of FamilyMedicine*, 1(1), 34-36.
- Erol, A., Sarıççek, A.&Gülseren, Ş. (2007). Asistan hekimlerde tükenmişlik: İş doyumu ve depresyonla ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*,8, 241-247.
- Gökçen, C., Zengin, S., Oktay, M. M., Alpak, G., Al, B., &Yildirim, C. (2013). Burnout, jobsatisfactionand-depression in thehealthcarepersonnelwhowork in theemergencydepartment. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 122-128.
- Kaçmaz, N. (2005). Tükenmişlik (Burnout) Sendromu.İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi, 68 (1), 29-32.
- Kahraman, G., Engin, E., Dülgerler, Ş. &Öztürk E. (2011). Yoğun bakım hemşirelerinin iş doyumları ve etkileyen faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Derg.,4, 12-18
- Kavanaugh, J.,Duffy, J.A. &Lilly, J. (2006). The relation ship between job satisfaction and demographic variables for healthcare professionals. *Management Research News*, 29 (6), 304 - 325.

- Kaya, N., Kaya, H., Ayık, S. E., & Uygur, E. (2010). Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerde tükenmişlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 401-19.
- Kebapçı, A.&Akyolcu, N. (2011). Acil birimlerde çalışan hemşirelerde çalışma ortamının tükenmişlik düzeylerine etkisi. *Türkiye Acil Tıp Derg.*,11(2), 59-67.
- Keskin, G. &Yıldırım, G.Ö. (2006). Hemşirelerin kişisel değerlerinin ve iş doyumlarının **İncelenmesi**. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*,22 (1), 119-133.
- Kocabıyık, Z.O. &Çakıcı, E. (2008). Sağlık çalışanlarında tükenmişlik ve iş doyumunu. *Anadolu Psikiyatri Derg.*, 9,132-138.
- McNeese-Smith, D.K. &Crook, M. (2003). Nursingvaluesand a changingnurseworkforce. Values, age-andjobstages. *Journal of Nursing Administration*, 33(5), 260-269.
- Mills, A.C. &Blaesing, S.L. (2000). A lessonfromthelastnursingshortage. *Journal of Nursing Administration*, 30(6), 309-315.
- Oshagbemi, T. (2000). "Is Length of Service Relatedtothe Level of JobSatisfaction?". *International Journal of SocialEconomics*, 27(3), 213-226.
- Özaltın, H., Kaya, S., Demir, C. &Özer, M. (2002). Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan muvazzaf tabiplerinin iş doyum düzeylerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*,44(4), 423-427.
- Özsoy, S.A. &Vatan, F. (2007). Bir yüksekokul çalışanlarının kişisel değerlerinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*,23 (2), 1-11.
- Piyal, Y.B, Piyal, B., Yavuz, İ., Yavuz, A. (2002). Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Eğitim Hastanesi'nde çalışanların iş doyumunu. *Kriz Dergisi*, 10, 45-56.
- Poncet, M.C.,Toullic, P., Papazian, L., Kentish-Barnes, N., Timsit, J.F., Pochard, F., Chevret, S., Schlemmer, B. &Azoulay, E. (2007).BurnoutSyndrome in Critical CareNursingStaff. *Am J RespirCritCareMed*,175, 698-704.
- Salanova, M. &Lorens, S. (2008). Currentstate of research on burnoutandfuturechallenges. *Papeles del Psicologo*, 29(1), 59-67.
- Senturan, L., Karabacak, B.G., Alpar, Ş.E.&Sabuncu, N. Hemodiyaliz ünitelerinde çalışan hemşirelerin tükenmişlik düzeyi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(2), 33-45.
- Sevimli,F. &**İşcan,Ö.F.** (2005). Bireysel ve İş Ortamına Ait Etkenler Açısından **İş** Doyumu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 5 (1-2), 55-64.
- Sharaf, E.,Madan, N. &Sharaf, A. (2008). PhysicianJobSatisfaction in PrimaryCare. *BahrainMedicalBulletin*,30(2),1-7.
- Sünter, A. T.,Canbaz, S., Dabak, Ş., Öz, H., & Pekşen, Y. (2006). Pratisyen hekimlerde tükenmişlik, işe bağlı gerginlik ve iş doyumunu düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 16(1), 9-14.
- Tarcan, G. Y., Tarcan, M., & Top, M. (2017). An analysis of relationshipbetweenburnoutandjobsatisfactionamongemergencyhealthprofessionals. *Total Quality Management & Business Excellence*, 28(11-12), 1339-1356.
- Tatlı, H., Kaya, H. &Halisdemir, N. (2008). Bingöl il merkezinde bulunan hastanelerde görev yapan hekimlerin iş doyumlarının değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*,15 (3), 151-161.
- Tekir, Ö., Çevik, C., Arık, S. &Ceylan, G. (2016). Sağlık çalışanlarının tükenmişlik, iş doyumunu düzeyleri ve yaşam doyumunun incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Derg.*,18(2), 51- 63.
- Tözün, M., Çulhacı, A. & Ünsal, A. (2008). Aile Hekimliği Sisteminde Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Çalışan Hekimlerin İş Doyumu (Eskişehir). *TAF PrevMedBull*,7(5), 377-384.
- Uçar, N.,Aygin, D. &Uzun, E. (2016). Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Tükenmişlik ve İş Doyumunun Değerlendirilmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 18-37.
- Ünal, S., Karlıdağ, R., Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin yaşam doyumunu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*,4 (2), 113-118.
- Yavuzylmaz, A., Topbaş, M., Çan, E., Çan, G. & Özgün, Ş. (2007). Trabzon il merkezindeki sağlık ocakları çalışanlarında tükenmişlik sendromu ile iş doyumunu düzeyleri ve ilişkili faktörler. *TSK Koriyucu Hekimlik Bülteni*,6 (1), 41-50.